

Մուգամբու խալիֆան Պարթալի վրայ
ալ կառավարիչ կարգեց Իսկանդարի
Իսկանդար, որ Ֆոսթաթ եկաւ Բապիւյ ա-
խար ամսուան մէջ 257ին (Մարտ 871) եւ
անկէ զնաց Պարթալ:

Մուգամբու խալիֆան վերակացուն, որ
ծանօթ էր Բրք էլ-Մուլ (մահուան տակ)
մակդիրով, զրկեց Իսկանդարի խալիֆայի
որ տիրացած էր Պարթալին՝ անոր առա-
ջարկելով կեանքի, ինչքերուն եւ զաւակ-
ներուն ազատութիւն, եւ ներել մինչեւ
այն ատեն եղածին, ու զինքը կառավարիչ
կարգել Հայաստանի: Հրամանը կատար-
ուեցաւ, ելաւ երկրէն ճումամա ալ-ուխ-
րայի մէջ 257ին (Ապրիլ 871) ու յանձնեց
ինչ որ կար ձեռքը Ամաճուր թուրքին,
առանց առած դրամներէն եւ ոչ իսկ դա-
հեկան մը դարձնելու:

Եադուլի, Բ. 621

35.

Մոհամէտ Իսկանդարի Իսկանդար
Ալ-Արմանի

258ին (871) ամառնային արշաւանքը
կատարեց Մոհամէտ Իսկանդարի Իսկան-
դար Ալ-Արմանի (Հայադէր): Այն ատեն
վրան հասաւ Շանիֆ նախարարը՝ Մու-
գամբու խալիֆային ազատագրուած
զերին եւ ստորուկը, զերինները փրկելու
համար: Հաւաքուեցան Լամէս զետին քով,
զերինները ազատեցին եւ չորս ամսուան
զինադադար տուին Ֆոսթաթին: Այդ դէպ-
քը պատահեցաւ 258ին, Բամաստան ամ-
սուան մէջ (871):

Եադուլի, Բ. 624

Բնագրէն Թարգմանեց
Հ. Ա. ԱԴԱՄԵԱՆ

Վ. Ե. Բ. 2

ՄԻՏԻ ՄԱՂԻԿԸ

Ես ցանեցի քրտինքս աստղի պէս բոցուտ,
Եւ դուն ելար բուրեան հողին սուրբ ծոցէն.
— Ես եմ, ըսիր, սրտիդ ծաղիկն հողենիւթ,
Որուն փթթումն հայցեցիր դուն անկինքէն:

Երբ իրարու առջի անգամ նայեցանք,
Նոյնն էր երանդը թերթերուդ եւ սրտիս.
Կը բերէիր դուն ինձ գարնան ըստիւփանք,
Ես՝ կարմիր սէր, լարերուն հետ քննարկիս:

Պիտի խնդրեմ ես երկինքէն առատ ցօղ
Եւ հեշտութիւնն արեւներուն Մայիսի.
Ու սընարիդ քով ծնրադիր, աղօթող,

— Տէր, պիտի ըսեմ, տուր այս ծաղիկն ալ հողի,
Որ դըրախտին մէջն ոտքերուդ տակ խոնարհ,
Հրեշտակ մ'ըլլայ քեզ օրհնելու անդադար:

ՄԵՐ ԼԵՁՈՒՆ

Երբ կը շարեմ սրտերու շուրջ զերդ գոհար
Բառերը մեր, երանդ եւ բոյր միասին,
Կարծես շողերն արեգակին կ'ըլլան բառ,
Եւ կը հլուէ Մայիսը փունջ սիրային:

Ամէն մէկ վանկ անդ կը թռչի սոխակի,
Եւ ամէն տառ ոսկի մանեակ աղջկայ.
Շեշտն է լեզուակ պղնձակերտ զանգակի,
Որ կ'աղօթէ վանքերու պէս հընամեայ:

Ես կը սիրեմ վարդակարմիր ածականն,
Մօր կաթի պէս այնքան անոյշ եւ անմեղ.
Երբ քաղցրօրէն անոնք իրար մօտ կու գան,
Կարծես երկու համբոյր կ'ըլլան սրտազեղ:

Ես կը սիրեմ հոգեմոմոք կոչականն,
Կամար, կամար զանգիւններով հեռաւոր.
Բայերը մեր որ հովի պէս կը սուրան
Եւ կապոյտը ծափ կը դարնէ տարփաւոր:

Իմաստութեան մտքի ծնունդ գոյականն
Աստուածաշունչ մ'է վաղեմի օրերէն.
Աշխարհիս մէջ բարբառ չըկայ իր նրման,
Այնպէս խօսող սրտի խորէն, երկինքէն:

Թախիծը մեր, խունկի նրման աղօթիկեր,
Բառեր ունի միշտ քաղցրօրէն յուզելու.
Որքան սիրտեր կը բացխլուին անհամբեր,
Խօսք մ'հայկական ըսպեղանի գընելու:

Կը համակուին ժամերն անոր խորհուրդով
Երբ կը խօսի Աստուծոյ հետ դէմ առ դէմ.
Յորձանք կ'առնեն Շարականներն իրարմով
Եւ լոյս կ'իջնէ Զարթիքին հետ ժպտադէմ:

Ես կը սիրեմ ոսկետաւիղ մեր լեզուն
Շրթներուն մէջ սրբազնացած մայրերու,
Որ կ'օրօրէ ամէն Հայու մանկութիւնն,
Հաւատք կ'ըլլայ երջանկութեամբ մեռնելու:

Ճիւղիս, 10 Հոկտ. 1946

ՄԻՐՏ ԻՄ ԴԱՐՁԵԱԼ

Սիրտ իմ, դարձեալ, եկո՛ւր, խօսինք սիրալի
Աղբիւրին մօտ մեր գիւղին.
Ծաղկած է կեանքն ու դարուն է հայրենի,
Լեցունք բոյրովն արեւի:

Ես ետ կ'երթամ ահաւասիկ քայլ առ քայլ
Յիսուն ամառ եւ ձմեռ.
Խօսինք մեր հին հայկեան լեզուով հոգեզմայլ
Որ լոկ գիտէ երգել սէր:

Ես չըզտայ քեզ պէս առու բարախուն
Բըլուրներու կուրծքին տակ.
Հաշուեցի քու դարկերդ ամէն իրիկուն,
Մէկը միւսէն ներդաշնակ:

Ո՞ր քերթողին գիրքերուն մէջն որոնեմ
Յուզումներուդ արձագանդն.
Ո՞ր խաչին տակ դընեմ ցաւերդ համակամ,
Շուրջը լոյսէ դըրասանդ:

Թէ քեզ իրիկեմ արքայական լի բաժակ,
Սէրըդ Արաքս մ'է հոսուն.
Թէ քեզ հանեմ Մասիսի ծայրն ըսպիտակ,
Կը հալես դու սառն ու ձիւնն:

Աղքատ ծընար, աղքատ մեծցար ինծի հետ,
Բայց դուն եղար ամէնուն.
Աշխարհ կ'անցնի, մարդիկ կ'անցնին առ յաւէտ,
Դուն կը մընաս ամէնուն:

Էլտարէք, 17 Հոկտ. 1946

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

• Գ Ր Ա Ն Օ Ս Ա Կ Ա Ն •

ԳՈՐԳԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Ն ՈՒՄ: Գրեց՝ Վ. Ս. Թեմուրճեան:
Լաքակազմ, ութ-ածալ, նկարազարդ,
էջ 224 եւ գրքին վերջ 33 միէջեան նը-
կարներ: Երեւան, 1955: Գին՝ Լաքա-
կազմ 10 ռուպլի:

Թէեւ ոչ լիակատար, այլ սակայն բա-
ւական շահեկան գործ մըն է:

Գործը կը սկսի Երկու խօսքով, ուր ար-
դէն խոսացած կ'երեւի գրողին ոչ գիտա-
կան մտայնութիւնը: Այս մտայնութիւնը,
որ կը ձգտի խորհել եւ իր անարժէք ներ-
կայացնել նոյն նիւթին մասին նախապէս
հրատարակուած այն աշխատութիւնները՝
որոնք իրեն ծանօթ են, գրեթէ ամբողջ
գործին մէջ որդի մը նման կ'ուտէ արդէն
այն քիչ նորութիւնը որ գերբը կը ներ-
կայացնէ:

Երկու խօսքին սկիզբն իսկ հեղինակը կը
գրէ. «Առհասարակ գորգագործութեան եւ
յատկապէս արեւելեան գորգերի մասին
գոյութիւն ունի բաւականաչափ գրական-
նութիւն: Այնուամենայնիւ, հայկական
գորգագործութեան մասին այդ գրական-
նութեան մէջ շատ քիչ բան կայ ասուած,
այն էլ լուրջ սխալանքներով եւ երբեմն էլ
միտումնաւոր աղաւաղումներով» (էջ 5):
Ինքն որ կեանք մը անցուցած եմ գորգե-
րու մասին ուսումնասիրութիւններ կար-
դով օտար թէ հայերէն լեզուներով, ոչ
մէկ աստեղ հանդիպած եմ «միտումնաւոր
աղաւաղումներով» գրութեանց՝ Հայկա-
կան գորգագործութեան մասին, թէեւ
շատ հանդիպած եմ տգիտօրէն կատար-
ուած տեսութեանց եւ պատմական փաս-
տերու գործածութեանց: Իսկ ըսել որ «քիչ
տեքու գործածութեանց» հայ գորգագործու-
րան կայ ասուած» հայ գորգագործու-
թեան մասին, ըստ իս ակնբախ կերպով
միտումնաւոր աղաւաղում է, անտարա-
կոյս հեղինակին կողմէ այսպիսի կերպով
կատարուած, պարզապէս ցոյց տալու
համար որ գորգարուեստի եւ արհեստի

պատմութեան ի հայտ ուսումնասիրու-
թեան սկզբնաւորութիւնը Թեմուրճեանով
իսկ կը սկսի...:

Վերջապէս հեղինակը ոչ մէկ տեղ կըր-
ցեր է հաստատել իր Երկու խօսքին մէջ
ձրիարար կատարած վերադրումը՝ «հայ-
կական գորգերի ու դրանց զարգացման
նրբի մասին բուրժուական գրականու-
թեան մէջ տեղ գտած միտումնաւոր մօ-
տեցումներն ու աղաւաղումները» (էջ 6):
Իսկ բոլորովին պարզապէս խօսք է որ այս
գրողը «այս կամ այն ուսումնասիրողի
կողմից թոյլ տրուած սխալներն ու ան-
ճշտութիւնները» իբր թէ գտած է ու սըր-
բազրած կամ ճշտած:

Այս հեղինակը իր Գրականութեան տե-
սութիւն ներածութեան մէջ՝ Գ. Լեւոն-
եանի եւ ինծի կը վերագրէ «աղբիւրների
օգտագործման մէջ անպատասխանատու
վերաբերմունք» (էջ 13), սակայն ամբողջ
գործին մէջ ոչ իսկ անգամ մը վ'ապացու-
ցանէ իր այս ձրի յաւակնութիւնը: Դրժ-
բատարար ինքը միայն իմ բաղմամբիւ
գործերէս «Անահիտ»ի 1930 եւ 31 տարի-
ներու թիւերուն մէջ երեւցած հայ գոր-
գերու մասին յօդուածներս նկատի ունե-
ցած է, զարմանալի կերպով չի շփոթ
«Բաղմամբ»ի մէջ եւ նոյնիսկ «Անահիտ»ի
մէջ գորգերու մասին ուղղակի եւ անուղ-
ղակի գրութիւններս, նուիրուած Որդան
Կարմիրի, Վիշապի, Կովկասեան նոր գոր-
գերու կամ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ
մէջ հին հայ գորգարհեստի պատմութեան
մասին: Սակայն ինչ որ ա'լ աւելի զար-
մանալի է՝ սա է որ Գորգը Հայոց մօտ իմ
160 մեծագիւր էջնոց աշխատութիւնս հրա-
տարակուեցաւ Ս. Ղազար, 1947ին, մինչ
ներկայ գրախօսեալ հատորը հրատարակ-
ուած է 1955ին, եւ սակայն հեղինակը ոչ
իսկ յանուանէ յիշատակութիւն մը ունի
այդ մասին, թէեւ աւելի վերջ հրատարակ-
ուած գործեր կը յիշէ: Բնական է ասիկա
նշանակութիւն պիտի չունենար, եթէ հե-
ղինակը չյաւակնէր իր գործին տալու ա-
ռաջնութիւն մը՝ որուն երբեք իրաւունք
չունէր: